

Andrew Glyn: Capitalism Unleashed

Oxford: Oxford University Press, 2006. 234 s.

Pekka Sauramo
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
pekka.sauramo@labour.fi

Andrew Glynin keskeisenä tavoitteena on kertoa, miten kapitalismi on kolmenkymmenen vuoden aikana muuttunut – eli miten kahlehdittuna ollut kapitalismi pääsi valloilleen. Glyn tarkastelee muutoksen vaikutusta muun muassa talouskasvuun ja sen vakauteen sekä taloudelliseen eriarvoisuuteen.

Oxfordin yliopistossa kansantaloustieteen lehtorina toimivan Glynin ajattelua voi luonnehtia marxilais-keynesiläiseksi. Siksi siinä korostuu paitsi investointien merkitys myös tulonjakoristiriita ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajien välillä. Ay-liikkeen vaikutusvalta ja sen muutokset ovat keskeisiä yritysten kannattavuuteen ja investointeihin vaikuttavia tekijöitä. Kirjan yksi perusjuonne onkin tulonjakoristiriidan luonteen muutosten tarkastelu.

Glyn tarkastelee aluksi kapitalismin kultakaudeksi luonnehdittua ajanjaksoa, joka kattaa 1950- ja 1960-luvut. Sitä luonnehti nopea talouskasvu, alhainen inflaatio ja jakson loppupuolella myös täystyöllisyys. Kultakausi kuitenkin loppui hinta-palkka -kierteen vauhdittamaan inflaatioon ja yritysten kannattavuuden heikentymiseen.

Monen tutkijan tapaan Glyn pitää täystyöllisyyteen liittyntä ay-liikkeen vaikutusvallan kasvua keskeisenä syynä inflaation kiihtymiseen. Kultakauden loppu on osoitus siitä, että kapitalismissa pysyvään täystyöllisyyteen on mahdotonta päästä, koska se johtaa vääjäämättä tulonjakoristiriidan kärjistymiseen ja ay-liikkeen vaikutusvaltaa heikentävään vastareaktioon. Näkemyksessään Glyn tukeutuu Michal Kaleckiin, joka kirjoitti samasta aiheesta jo 1940-luvulla.

Valloilleen päästetty kapitalismi näkyy erityisesti pääoman vapaana liikkuvuutena ja rahoitusmarkkinoiden aiempaa keskeisempänä merkityksenä. Glyn pitää myös alhaista inflaatiota ja työtaistelujen vähäisyyttä esimerkkinä siitä, että ajat ovat muuttuneet. Tulonjakoristiriita on edelleen olemassa, mutta se on muuttanut muotoaan muun muassa globalisaation takia.

Glyn korostaa globalisaation merkitystä ay-liikkeen vaikutusvallan vähentäjänä. Eri maiden työmarkkinat ovat kietoutuneet yhteen tiiviimmin kuin koskaan aikaisemmin. Työvoimareservien runsaus Kiinassa ja Intiassa paitsi hidastaa palkkojen nousua kehittyneissä maissa myös hankaloittaa mahdollisuuksia alentaa työttömyyttä.

Tehdessään yhteenvetoa kahlitsemattoman kapitalismin aikakaudesta Glyn toteaa, ettei 'historian lopusta' kannata vielä puhua. Esimerkiksi kapitalismin kultakaudella talouskehitys oli parempaa muun muassa talouskasvun riipeydellä ja vakaudella mitattuna.

Lopuksi Glyn tarkastelee tulevaisuutta. Ei ole helppoa arvata, mitä taloustieteilijä, jota jotkut voivat pitää menneisiin ajattelutapoihin takertuneena vanhavassemistolaisena, kirjoittaa tulevaisuudesta.

Perinteinen tapa olisi esittää suosituksia sellaisista institutionaalisista puitteista, jotka mahdollistaisivat talouskasvun jatkumisen mahdollisimman ripeänä ja kasvun hedelmien jakaantumisen mahdollisimman oikeudenmukaisesti.

Tätä Glyn ei tee vaan esittää kasvuajattelun uudelleenarviointia. Pohjimmainen syy tähän on se, että länsimaissa nykyinen aineellinen elintaso on riittävä hyvään elämään – eli jo sosialismin klassikkojenkin esillä pitämän tärkeimmän aineellisen tavoitteen saavuttamiseen.

Klassikoista poiketen Glyn ei ala hahmotella kapitalismille vaihtoehtoa vaan tähtää oikeudenmukaisuuden kasvattamiseen pienten askelten politiikalla: hän pitää perustuloa keinona turvata toimeentulo oikeudenmukaisesti maailmassa, jossa ei pyritä kasvattamaan aineellista elintasoa vaan nauttimaan elämän tarjoamista muista vaihtoehtoista, erityisesti vapaa-ajasta. Glyn kirjoittaa tulevaisuudesta samaan tapaan ja samoihin tutkimuksiinkin nojautuen kuin Osmo Soininvaara Vauraus ja aika -kirjassaan (ks. Talous & Yhteiskunta 1/2007).

Koska Glyn jättää tulevaisuuden tarkastelun varsin suppeaksi, kirjan loppuosan suostutteluvoima ei ainakaan skeptistä lukijaa tyydytä. Tämän ei pitäisi kuitenkaan olla este kirjan lukemiselle. Helppolukuista kirjaa voi suositella erityisesti niille, jotka tutustuvat aihepiiriin ensimmäistä kertaa. ■